

товки студентів на сучасні вимоги до фахівців, а також актуальною потребою педагогічної практики в науково обґрунтованій моделі формування і розвитку інформаційної компетентності у майбутніх фахівців з міжнародного права та недостатнім рівнем теоретичної бази для вирішення цього завдання.

Література

1. Сливка С.С. Інформаційна культура юриста / С.С. Сливка. – Івано-Франківськ, 1996. – 156 с.
2. Словарь иностранных слов. – М. : Русский язык, 1988. – 619 с.
3. Кубенко І.М. Що таке компетентність і як її розуміють в освіті / І.М. Кубенко // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 1. – С. 2–4.
4. Маркова А.К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя / А.К. Маркова // Советская педагогика. – 1990. – № 8. – С. 82–88.
5. Хуторский А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторский // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
6. Баловсяк Н.Х. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста / Н.Х. Баловсяк // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова : зб . наук. пр.
7. Савчук Л.О. Формування інформативної складової фахової підготовки майбутніх економістів у процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності : дис. ... канд. наук : 13.00.04 / Л.О. Савчук. – 2009. – 270 с.
8. Паршукова Г.Б. Информационная компетентность населения как фактор освоения культурного ландшафта территории : дис. ... доктора наук : 24.00.01 / Г.Б. Паршукова. – 2006. – 476 с.
9. Петухова Л.Є. Інформатична компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема. Комп'ютер у школі та сім'ї [Електронний ресурс] / Л.Є. Петухова. – 2008. – № 1. – С. 3–5. – Режим доступу: [www.ime.edu_ua.net/cont/st1_1_08pdf](http://www.ime.edu.ua.net/cont/st1_1_08pdf).
10. Володин Е.Ю. О соотношении профессиональной и информационной компетентности педагога [Электронный ресурс] / Е.Ю. Володин // Информационные технологии в образовании. – Режим доступу: www.rusedu.info/article1126.html.
11. Беспалов П.В. Акмеологический подход к формированию и развитию информационно-технологической компетентности государственных служащих [Электронный ресурс] // Информационные технологии в образовании : материалы конференции. – 2003. – Режим доступа: <http://ito.edu.ru/2003/II/3/I-3-2414.html>.
12. Гафурова Н. К вопросу о формировании информационной компетентности [Электронный ресурс] / Н. Гафурова. – Режим доступа: student.zoomru.ru/pedagog/k-voprosu-o-formirovanii-informacionnoj/684.14427.s1.html.

ДЯЧЕНКО М.Д.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЖУРНАЛІСТА ЯК АРХІТЕКТОРА ВЛАСНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

В умовах становлення громадянського суспільства під впливом нових інформаційних технологій, комп'ютеризації праці та життя людини змінилися уявлення про професійну діяльність і професіоналізм. Наразі дедалі більшої актуальності набувають проблеми журналістського професіоналізму та підготовки активної, ініціативно-творчої, високоінтелектуальної особистості журналіста.

Після здобуття незалежності в Україні виникла потреба в новому осмисленні функцій і ролі журналіста в суспільстві; почав формуватися принципово новий підхід до підготовки журналістських кадрів.

Сучасні ЗМІ потребують професійно компетентного фахівця – архітектора власного професіоналізму: з глибоким інноваційним планетарним мисленням, з особливим філософсько-журналістським світоглядом і готовністю до творчої самореалізації та постійного самовдосконалення в умовах

жорсткої професійної конкуренції. Натомість у журналістській освіті на зламі тисячоліть під впливом соціально-економічних перетворень, які внесли корективи до змісту ціннісних орієнтирів українського суспільства, спостерігається невідповідність фактичної підготовки студентів соціальному замовленню суспільства на підготовку журналіста ХХІ ст.

Актуальність порушеної у статті проблеми підкреслюється не лише посиленою соціальною необхідністю у творчих журналістах-професіоналах, а й значною потребою особистості у професійно-творчому зростанні на шляху до журналістського професіоналізму.

Теоретична значущість і недостатня розробленість питання визначили тему статті, а її *метою* стало розкриття сутності поняття “журналістський професіоналізм”, висвітлення філософських, педагогічних, психологічних і журналістських поглядів на проблему формування творчої особистості майбутнього журналіста та його творчого саморозвитку під час професійної підготовки.

Дослідженню процесів творчості та формування творчої особистості присвячені наукові розвідки А. Асмолова, А. Арнольдова, М. Барга, Г. Батищева, М. Бахтіна, М. Бердяєва, В. Белова, В. Біблера, Т. Волобуєвої, Дж. Гілфорда, Ю. Давидова, В. Димова, Б. Кедрова, І. Кона, О. Лука, І. Манохи, Ф. Михайлова, В. Міріманова, Я. Пономарьова, А. Пуанкаре, В. Рибіна, В. Роменця, З. Сіверс, Б. Сорокіна, В. Степуна, В. Століна, Е. Торранса, В. Шадрикова, А. Шумиліна та ін.

Педагогічні та психолого-педагогічні аспекти творчого розвитку та самореалізації особистості висвітлені в працях Б. Ананьєва, В. Андрєєва, Д. Богоявленської, Р. Брушлинського, Л. Виготського, В. Давидова, Л. Дроздікової, Д. Ельконіна, В. Загвязинського, В. Клименка, Г. Костюка, А. Маслоу, М. Махмутова, В. Моляко, А. Леонтєєва, А. Матюшкина, С. Полякова, Я. Пономарьова, В. Риндак, К. Роджерса, В. Роменця, С. Рубінштейна, Ю. Сенько, С. Сисоєвої, М. Скаткіна, Т. Сущенко, В. Татенка, Б. Теплова, Т. Шамової, К. Юнга, Н. Яковлевої тощо.

На зв'язок творчості з саморозвитком особистості вказували К. Абульханова-Славська, Ф. Баррон, Г. Батищев, В. Біблер, Д. Богоявленська, В. Дружинін, І. Маноха, А. Меренков, Л. Попов, К. Роджерс, Н. Роджерс, Т. Титаренко, Г. Шпет, М. Ярошевський та ін.

Проблему професійно-творчого саморозвитку майбутніх фахівців досліджували В. Андрєєв, Н. Бітянова, Д. Богоявленська, Л. Виготський, К. Гольдштейн, Г. Горченко, Н. Григор'єва, Т. Гринінг, А. Деркач, В. Зазикін, І. Зайцева, П. Кравчук, Л. Лазарєва, О. Лапицький, Є. Лукіна, О. Лук, С. Максименко, А. Маслоу, Л. Мільто, В. Мухіна, Г. Олпорт, О. Пехота, Я. Пономарьов, К. Роджерс, Є. Сьютіч, Є. Федотова, Ю. Фокін, В. Фрицюк, І. Ширшова тощо.

Концепцію діяльнісного опосередкування особистісного розвитку створили О. Леонтєєв, С. Максименко, А. Петровський та ін.; над розробкою положень про сутність та розвиток особистості як суб'єкта власної

життєдіяльності працювали К. Абульханова-Славська, В. Брушлінський, В. Моляко, В. Роменець, Т. Титаренко, Т. Яценко тощо.

Особливу цінність мають ідеї гуманізації професійної освіти та розвитку особистості як необхідної умови для її максимальної творчої самореалізації, які розвинули Г. Балл, І. Бех, О. Бодальов, С. Бондаревська, С. Гончаренко, В. Гринькова, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кудін, В. Онищук, А. Сущенко, Т. Сущенко, Н. Тализіна, Г. Щукіна та ін.

Питанню формування професіоналізму присвячені наукові розвідки В. Абрамова, В. Атаманчука, С. Батищева, С. Дубенко, В. Ігнатова, Є. Климова, Н. Кузьміної, А. Маркової, В. Мельниченка, В. Нижник, М. Пряжнікова, Р. Рачинського, В. Сластьоніна тощо. Наукові уявлення про особистість професіонала й закономірності його становлення викладені в працях В. Бодрова, К. Гуревича, Є. Єрмолаєвої, Б. Ломова, В. Толочка, В. Шадрикова та ін.

Проблеми професіоналізму наразі набули особливої актуальності, стали предметом посиленої уваги науковців. Так, наприклад, на початку нового тисячоліття з'явилися наукові розвідки російських (Н. Глуханюк, В. Дубровська, Є. Зеєр, Ф. Ісмагілова, Є. Климов, С. Ленков, А. Маркова, Л. Митіна, Ю. Поварьонков, Є. Пряжнікова, Р. Тугушев, С. Федотов, Л. Шнейдер) та українських учених (Н. Гузій, І. Лисакова, І. Нинюк, А. Соколова, О. Степаненко тощо), присвячені проблемам професіоналізму, професійної компетентності, професійної ідентичності.

Значний внесок у розробку теоретичних засад журналістського професіоналізму зробили А. Бобков, Р. Бухарцев, В. Горохов, О. Дорошук, В. Здоровега, М. Кім, С. Корконосенко, К. Маркелов, І. Михайлин, О. Нерух, В. Олешко, Є. Проніна, Є. Прохоров, О. Самарцев, Л. Світич, М. Симкачова, В. Учонова, Ю. Шаповал тощо. Але, на наше переконання, в наукових колах ще недостатньо уваги приділяється вивченню проблеми формування професіоналізму в майбутніх журналістів.

У педагогічній науці професіоналізм визначається як “сукупність знань, навичок поведінки та дій, що свідчать про професійну підготовку, навченість, придатність людини до виконання професійних функцій” [10, с. 742], як “висока підготовленість до виконання завдань професійної діяльності”, як “результат систематичного підвищення кваліфікації спеціаліста, його творчої активності” [26, с. 638].

За тлумаченням “Енциклопедії освіти”, професіоналізм – це “сформована в процесі навчання та практичної діяльності готовність до компетентного виконання функціональних обов'язків, які оплачуються; рівень майстерності у професійній діяльності, що відповідає рівню складності роботи” [10, с. 742].

З точки зору деяких сучасних психологів (А. Маркової, Ф. Ісмагілової, В. Горчакової), професіоналізм розглядається як велика сукупність елементів, що відображають високу продуктивність професійної діяльності, а професіонал (“носій” професіоналізму) – як багаторівнева система, що

має не тільки зовнішні функції, а і складні різноманітні внутрішні, зокрема, психічні функції.

Російський дослідник С. Дружилов розцінює професіоналізм як особливу властивість людей систематично, ефективно і надійно виконувати складну діяльність у найрізноманітніших умовах, як інтегральну характеристику людини-професіонала (як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності та індивідуальності), що виявляється в діяльності та спілкуванні.

Професіоналізм людини, на думку вченого, – це не тільки досягнення нею високих виробничих показників, а й особливості її професійної мотивації, система прагнень, ціннісних орієнтацій, сенсу праці для самої людини. Як стверджує науковець, у понятті “професіоналізм” відображається такий ступінь оволодіння людиною психологічною структурою професійної діяльності, яка відповідає існуючим у суспільстві стандартам і об'єктивним вимогам [9].

На думку Є. Климова, професіоналізм необхідно розглядати не просто як якийсь високий рівень знань, умінь та результатів людини в конкретній сфері діяльності, а як певну системну організацію свідомості, психіки людини [16].

Систему професіоналізму особистості та професіоналізму діяльності досліджували представники російської акмеологічної школи: А. Деркач, О. Зазикін, В. Сластьонін, які тлумачать професіоналізм як інтегровану якість, що складається з діяльнісного та особистісного аспектів. Професіоналізм діяльності, на їхню думку, – це якісна характеристика суб'єкта праці, яка позначає високу професійну кваліфікацію та компетентність, наявність різноманітних навичок і вмінь, володіння сучасними алгоритмами та способами вирішення професійних завдань, що дає змогу провадити діяльність з високою та стабільною продуктивністю.

На думку Ю. Чернової, головним системоутворювальним фактором професіоналізму є образ результату, досягти якого намагається суб'єкт діяльності. Потреба в його досягненні, аналіз міри просування до нього, пошук причин, які сприяють і заважають його досягненню, і формують професіоналізм особистості. Дослідниця стверджує, що професійне становлення фахівця складається із трьох сфер: освіченості, громадянськості та професійного потенціалу, які в сукупності утворюють широке родове поняття “культура” [28].

За визначенням О. Бодальова, “професіонал – це суб'єкт діяльності, який володіє такими характеристиками розуму, волі, почуттів, або такими психічними властивостями, які становлять сталу структуру, дають йому змогу на високому рівні продуктивності виконувати ту діяльність, у якій він зарекомендував себе як гарний фахівець”. Учений зазначає, що “...дійсний професіоналізм завжди пов'язаний із сильною мотиваційно-емоційною зарядженістю на здійснення саме цієї діяльності і на досягнення в ній унікального, неординарного результату” [3, с. 74].

Дослідниця Л. Мітіна виділяє три стадії професіоналізації: адаптацію, становлення і стагнацію, а розгляд професійного розвитку як безпере-

рвного процесу самопроекування особистості дає їй можливість виокремити три стадії в цьому процесі: самовизначення, самовираження і самореалізацію [21].

Як зазначає Д. Белухін, “професіоналами не народжуються, професіоналами стають... Отримавши основу свого розвитку, професіонал продовжує удосконалюватися вже сам і поступово народжується професіоналізм” [2, с. 121].

Цікаві думки з цього приводу висловила М. Кудрявцева, зазначивши, що професіоналізм у сучасному світі “припускає не тільки володіння на високому рівні професійними технологіями, а й глибоке усвідомлення відповідальності за свою діяльність, здатність до прогнозування наслідків, які вона може спричинити, передбачає погляд на людину, як на мету будь-якої діяльності та міру всіх речей, причетність до ключових проблем людства” [17, с. 171]. Студент, який уміє відстоювати свої погляди, перемагати в дискусіях, здатний до максимальної творчої самореалізації, тобто навчився конкурувати в освітньому середовищі, буде конкурентоспроможним і в професійному оточенні. Професіоналізація в інформаційному суспільстві – це засіб самореалізації особистості.

Привертає увагу позиція російського журналістикознавця С. Виноградової, яка вважає, що “професіоналізм передбачає оволодіння майстерністю, тобто досягнення такого рівня досконалості, яка дає змогу найбільш повно виконувати конкретні функції в певній сфері суспільної практики. Професіоналізм і майстерність одночасно індивідуальні й соціальні. Вони реалізуються в часі та просторі, наповнюючись конкретним змістом залежно від певних історичних умов, соціокультурних обставин, національно-етнічних чинників, від особливостей неповторної особистості фахівця. У цьому переконує історичний екскурс, що дає можливість глибше зрозуміти витоки журналістського професіоналізму, – ті дев’ять десятих айсберга, які знаходяться під водою і надають йому не тільки плавучості, а і стійкості” [6, с. 47].

Журналіст – особлива, необхідна для цивілізованого суспільства, професія зі своєрідними вимогами до особистості фахівця. Окремі вчені “успіхотворчим чинником” у професійній діяльності журналіста називають його харизму [18], інші вказують на те, що “одна з найголовніших ознак журналіста – мати певний хребет, себто характер” [29, с. 216]. Відомі журналісти й журналістикознавці (В. Аграновський, Я. Засурський, В. Здорова, Г. Лазутіна, І. Михайлин тощо) наголошують на таланті та професійному покликанні. Жодна професія не потребує більшої “особистої посвяти, як фах журналістський, що вимагає великою мірою жертвовного ідеалізму та високих моральних засад” [5, с. 145].

Професіоналізм журналіста передбачає жорстку соціальну відповідальність за якість продукту творчості, тому ґрунтується на усвідомленому засвоєнні секретів та професійному розвитку за рахунок здобуття нових знань.

Російський журналістикознавець К. Маркелов, відштовхуючись від концепції самоактуалізації А. Маслоу, виокремлює три напрями в професійному розвитку журналіста: 1) виявлення і розвиток творчих здібностей; 2) набуття професійного досвіду; 3) вироблення особливої професійної активності [19].

Аналіз першоджерел, історико-педагогічної літератури, журналістикознавчих досліджень дають підстави стверджувати, що майбутній журналіст повинен мати вищу професійну освіту в галузі журналістики, знати психологію спілкування, іноземні мови, володіти творчими здібностями, мати високу духовність, гарні навички спілкування з людьми, збору, пошуку і відбору необхідної інформації, аналітичні здібності, планетарне мислення, хорошу пам'ять, мобільність, вміння чітко висловлювати думки, бути комунікабельним, допитливим, спритним, кмітливим, ерудованим, доброзичливим, ввічливим, фізично витривалим, конкурентоспроможним.

Нам імпонує думка С. Виноградової про те, що особливість роботи журналіста полягає в тому, що він як працівник ЗМІ, бере активну участь у соціокультурній творчості, а “надзавдання журналіста – зміна, розвиток елементів культури, створення її ціннісно-нормативних координат, “культурне оснащення” соціальних процесів” [6, с. 47]. Журналіст повинен володіти специфічним набором знань, умінь, навичок, здібностей, професійних і особистісних рис. “Зовнішній прошарок”, який скріплює весь світ особистості журналіста, за словами Є. Прохорова, становить сфера відповідальності за професійно-творчу самореалізацію, за самовдосконалення і розвиток особистості, самовіддача у служінні суспільству” [25, с. 332].

На думку С. Корконосенка, “перш, ніж стати журналістом за посадою, треба стати журналістом за світовідчуттям, способом сприйняття навколишнього життя, професії й себе у професійному середовищі” [24, с. 3]. Учений акцентує на важливості “творчої своєрідності, індивідуальності майстра, вміння ламати звичні норми і створювати нові”, оскільки професіоналізм “передбачає оволодіння майстерністю” [24, с. 7].

На визначення поняття “професіоналізм журналіста” впливають соціальні ролі представників ЗМІ, які пов'язані зі становленням інформаційного суспільства, що впливає на цільові установки журналістської діяльності: управління інформаційними та комунікаційними секторами ринку, орієнтація на навігаційну функцію журналістики в інформаційному просторі [15, с. 137]. На думку В. Мойсеєва, професіоналізм журналіста залежить від рівня суспільних очікувань результатів журналістської діяльності [22], адже журналіст – людина, яка має талант щодня заповнювати порожнечу [30].

Педагогічна практика та аналіз журналістикознавчих матеріалів свідчать про те, що журналістика майбутнього, стаючи одночасно масовою і високопрофесійною, вимагає нових форм підготовки студентів-журналістів, адже сучасну українську журналістику називають періодом творчого, енергетичного, архітектурного моделювання [11].

В Україні дедалі гострішою стає потреба в журналістах-універсалах, здатних оперативно і творчо вирішувати професійні завдання, але слід зауважити, що практика системи ЗМІ свідчить про недостатню підготовленість журналістів до вирішення поставлених завдань на рівні професіоналізму, високої моральної і творчої культури, а “творча некомпетентність журналіста призводить до труднощів у розумінні його масовою аудиторією, до неможливості досягнення ефективного результату професійної діяльності” [8, с. 4].

Слід зазначити, що професіоналізм сучасного журналіста, на жаль, нерідко розглядається як інструмент влади. Ось чому такою актуальною видається проблема формування особистості майбутнього журналіста, здатної не лише творчо виконувати свої професійні функції, а і протистояти натискові заангажованості, бути готовою до конструктивного діалогу з усіма представниками громадянського суспільства.

Багато науковців і практиків у галузі журналістики (Я. Засурський, Г. Лазутіна, І. Михайлин, В. Різун) вважають, що до основних складових журналістського професіоналізму належать природні здібності, покликання, талант. За словами відомого російського журналіста В. Аграновського, в журналістській професії талант безумовно перемагає над технологією. Таємниця оригінальності журналістського бачення та сприйняття світу полягає в наявності чи відсутності таланту: “талантові не можна навчитися та й немає рецепта талановитості” [1].

У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі ЗМІ треба враховувати, що сучасним може бути журналіст, який є творчою особистістю з високим рівнем професійної компетентності й конкурентоспроможності, журналістської культури та комунікативності, із творчим стилем фахової діяльності, який здатний планетарно мислити, відображаючи реальний світ крізь призму своєї індивідуальності, який спроможний бути правдивим літописцем сучасності. “У творчої людини навіть погляд на життя зовсім інший. Такий журналіст може побачити те, що ніхто ніколи не помітить. А фантазія у такої людини може сягнути далеко за межі всесвіту й придумати такі ідеї, які в голову іншій людині ніколи не придуть. Такі журналісти завжди потрібні читачам” [27, с. 7].

Український теоретик журналістської творчості В. Здоровега переконаний, що в журналістику йдуть, коли мають “певні думки, певну позицію та моральний обов’язок поділитися цими думками публічно з іншими” [14, с. 80]. На думку вченого, професіоналізм у журналістиці “починається із глибокого усвідомлення людиною самої місії мас-медіа” [14, с. 72].

Звичайно, в кожній професії є елементи ремісництва й творчості, але ж “міра творчості в професії журналіста і, скажімо, теслі, різна. Та й поганий тесля псує дерево, а поганий журналіст – людей, суспільство... Професія журналіста цікава саме як творчість – універсальна, розмаїта” [12]. Творчість є продовженням світотворення. Журналіст, розповідаючи про світ навколо нас, можливо, сам того не помічаючи, переводить неіснуюче в ранг існуючого. Суспільство володіє природою (фізичною й суспільною)

рівно настільки, наскільки знає її. Журналіст допомагає людині в щоденному пізнанні довкілля, а відтак, його робота має розцінюватися як “повноцінна й повноправна творча діяльність людини, за допомогою якої вона (людина) реалізує своє екзистенційне, трансцендентне призначення в цьому світі” [12].

На наш погляд, сьогодні ще недостатньо уваги приділяється дослідженню самого процесу формування й розвитку творчої особистості студента-журналіста як архітектора і творця власного професіоналізму, збагачення його професійно значущими рисами й ознаками та підготовки до реалізації власного творчого потенціалу під час майбутньої професійної діяльності. Наразі успішним у своїй професійній діяльності може бути лише журналіст, здатний до саморозвитку й самовдосконалення, який відчуває себе потрібним суспільству.

У наш час поряд з технологізацією та комерціалізацією в журналістській професії простежується тенденція до зниження професійного статусу журналістів, а тому дуже актуальними в цьому контексті є слова В. Здорогеги: “Саме суспільство, громадськість повинні усвідомити, що турбота про рівень професіоналізму журналістів – це насамперед їхній головний біль” [14, с. 81].

На сучасному етапі в журналістському професіоналізмі поєднуються “такі не завжди сумісні риси, як комерційна кмітливість, підприємливість, творчі здібності й здатність бути організатором редакційного процесу, ґрунтовні загальні та професійні знання у поєднанні з високими моральними чеснотами, здатність глибоко та небанально мислити, вираженість та емоційний запал, бездоганне володіння словом” [13, с. 41].

Серед журналістикознавців (Я. Засурський, В. Здорогега, В. Демченко, І. Лубкович, І. Михайлин, Дж. Пулітцер, В. Різун, Н. Сидоренко тощо) існує думка, що професійна журналістська творчість потребує спеціальної підготовки, а високий рівень професіоналізму забезпечується здібностями, розвинутими під час професійної освіти.

За нашим переконанням, процес формування журналістської індивідуальності відбувається на фоні творчості, що є однією з обов’язкових ознак професіоналізму журналіста. Творчість – це істинна сутність людини, джерело розвитку і прогресу суспільства. Вільна творча самореалізація особистості є запорукою її успішної адаптації та інтеграції, здійснення нею свого призначення.

Як стверджує С. Виноградова, “творчість виявляється в тих ситуаціях, коли людина сама, без точної інструкції вирішує, як їй діяти. У такому разі журналістика пронизана творчістю: співробітникам ЗМІ доводиться приймати рішення в конкретних умовах, деколи спростовують схеми, що раніше стійко існували і в соціальній практиці, і в суспільній свідомості, не вкладаються в рамки нашого щоденного досвіду” [6, с. 47].

У процесі формування творчої особистості майбутнього журналіста на шляху до його професійного самотворення, самозростання і самовдосконалення особливо важливими є творча співпраця й духовна взаємодія

між викладачем-наставником і студентом, журналістська атмосфера педагогічно комфортного навчального середовища з дотриманням “творчої пропорції” [20], моделювання спеціальних педагогічних ситуацій, які стимулюють майбутніх журналістів творчо, планетарно мислити, розвивати власний творчий потенціал, які спонукають саморозвиток і перші кроки сходження до професійної майстерності.

На особливу увагу заслуговує думка І. Михайлина про те, що “поки спеціальність “журналістика” не буде визнана творчою професією, очікувати на істотні зрушення в журналістській освіті марно” [20, с. 73]. Не заперечуючи важливість і актуальність інформаційних технологій, вважаємо професію журналіста творчою, адже, на наше переконання, інновації і творчість мають перебувати в органічному, гармонійному, взаємозбагачувальному зв’язку.

Закладаючи основи професіоналізму у майбутніх журналістів під час навчального процесу, на наш погляд, треба акцентувати увагу на формуванні в них професійної допитливості, турботи за долю держави й суспільства, інтересу до людини, професійної готовності до всебічного інформування громадськості про реальні події та явища, поєднання технологічної грамотності з бездоганним виконанням соціальних ролей і професійних функцій з постійним почуттям відповідальності, оскільки “зовнішній прошарок”, який поєднує увесь світ особистості журналіста, становить сфера відповідальності за професійно-творчу самореалізацію, за самовдосконалення і розвиток особистості, самовіддача у служінні суспільству [25].

Професійна журналістська творчість вимагає спеціальної підготовки, розвитку творчих і комунікативних здібностей майбутніх журналістів, що забезпечує формування їх професіоналізму, високий рівень творчих досягнень, ефективність майбутньої журналістської діяльності. Професіоналізм журналіста – це особливий спосіб сприйняття реальності, “своєрідний спосіб сприйняття світу, спосіб мислення і світовідчуття” [2, с. 72], “свіжість погляду, оригінальність думки, мужність і сміливість, а вже опісля – дуже важлива професійна вправність” [14, с. 73].

За словами відомого журналіста Л. Шарова, “журналістика – це і служба, і творчість, і вистава, і гра: з самим собою, з читачами, з головним редактором, з підлеглими, якщо вони в тебе є. Але коли в тебе виходить дійсно комусь допомогти, лише тоді виникає розуміння особливого сенсу цієї професії” [31].

Людина саморозвивається з метою бути професіоналом. Нова система освіти повинна не тільки озброювати знаннями, а й формувати потребу в безперервному самостійному оволодінні ними, розвивати вміння та навички самоосвіти [4, с. 50]. Самоорганізація в розумовій діяльності на практиці виступає як творчість, новаторство, відкриття, генерування нового [7, с. 169].

Більшість сучасних учених (М. Карась, В. Костюк, І. Лубкович, Л. Світич, Ю. Шаповал тощо) вказують на взаємозв’язок творчих і функціональних складових журналістського професіоналізму. На думку

С. Корконосенка, професіоналізм – це досягнення такого рівня досконалості, що дає змогу виконувати конкретні функції в певній сфері суспільної практики, а однією зі складових журналістського професіоналізму вчений вважає професійну культуру, зауважуючи, що професія журналіста вимагає не стільки творчих здібностей, скільки працелюбності, володіння сучасними виражальними засобами та технологіями [24].

Під впливом медійних технологій створюється новий тип журналістського професіоналізму, журналістові сьогодні треба бути не лише компетентним і творчим, а й конкурентоспроможним. В основі конкурентоспроможності кваліфікованого журналіста – професійна компетентність, що закладається в системі вищої журналістської освіти, однією з функцій якої є формування і розвиток творчої індивідуальності майбутнього журналіста, здатного конкурувати в умовах ринкових відносин.

Висновки. Отже, процес формування особистості майбутнього журналіста як творця власного професіоналізму наразі є однією з найактуальніших проблем вищої освіти, оскільки сучасний рівень суспільно-економічного розвитку України вимагає від фахівців ЗМІ справжнього професіоналізму, творчого підходу до вирішення професійних завдань і виконання соціальних ролей журналіста-професіонала.

Сьогодні журналістський професіоналізм – це, насамперед, творчий характер професійної діяльності, це і здатність виживати в умовах ринкової економіки, і оперативність, і мобільність, і конкурентоспроможність. “Журналіст має бути і професіоналом, і високоосвіченою людиною, справжнім представником інформаційної еліти” [23, с. 13].

На нашу думку, під час професійної підготовки майбутніх журналістів треба допомогти студентам усвідомити, що журналіст – це професія професій, це безкінечне самовдосконалення, це – не просто професія, а спосіб життя, що журналіст – завжди учень, а значить повинен творчим поступом постійно рухатися до вершин професіоналізму.

Література

1. Аграновский В.А. Вторая древнейшая: Беседы о журналистике / В.А. Аграновский. – М. : ВАГРИУС, 1999. – 416 с.
2. Белухин Д.А. Становление профессионала и рождение профессионализма : учебное пособие / Д.А. Белухин. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2006. – 128 с.
3. Бодалев А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения / А.А. Бодалев. – М. : Флинт-Наука, 1998. – 230 с.
4. Боков Д.Ю. Роль высшего образования в адаптации личности к глобальному информационному обществу / Д.Ю. Боков // Педагогическая инноватика: инновационное образование, инновационное мышление, инновации : материалы международной научно-практической конференции, (25–26 марта 2010 г.) / [под ред. В.П. Делия]. – Балашиха : Де-По, 2011. – С. 46–50.
5. Борковський О. Українська журналістика на тлі доби: Історія, демократичний досвід, нові завдання / О. Борковський, С. Сірополко ; [за ред. К. Костева, Г. Комаринського]. – Мюнхен, 1993. – 204 с.
6. Виноградова С.М. Слагаемые журналистской профессии / С.М. Виноградова // Основы творческой деятельности журналиста : учебник для студентов вузов по специальности “Журналистика” / [ред.-сост. С.Г. Корконосенко]. – СПб. : Знание ; СПбИВЭСЭП, 2000. – 272 с.
7. Делия В.П. Инновационное мышление в XXI веке / В.П. Делия. – Балашиха : Де-По, 2011. – 232 с.
8. Дорошук Е.С. Системно-целевая индивидуализация обучения студентов-журналистов культуре творческой деятельности : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Е.С. Дорошук. – Казань, 2007. – 480 с.

9. Дружилов С.А. Психология профессионализма / С.А. Дружилов // Журнал прикладной психологии. – 2003. – № 4–5. – С. 35–42.
10. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
11. Житарюк М. Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство / М. Житарюк. – Львів, 2008. – 416 с.
12. Журналіст як суб'єкт масово-інформаційної діяльності. Портрет професії журналіста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mediacub.lviv.ua/index.php/id/26>.
13. Здоровега В. Європейський вибір: що брати з минулого, а чого вчитися українським ЗМІ / В. Здоровега // Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – № 3 (27). – 141 с.
14. Здоровега В. Підготовка журналістів: погляди збоку і зсередини / В. Здоровега // Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – № 3 (27). – 141 с.
15. Калмыков А.А. Интернет-журналистика : учеб. пособ. для студ. вузов, обучающихся по спец. “Журналистика” / А.А. Калмыков, Л.А. Коханова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 383 с.
16. Климов Е.А. Психология профессионала / Е.А. Климов. – М. : Институт практической психологии ; Воронеж : ОДЭК, 1996. – 400 с.
17. Кудрявцева М.Е. К вопросу о фундаментальных основах гуманитарного образования / М.Е. Кудрявцева // Вестн. МГУ. Сер.: Филология. Журналистика. – 2005. – № 1. – С. 171–176.
18. Левкова О. Харизма журналіста як успіхотворчий чинник / О. Левкова // Вісник Львівського університету. Серія: Журналистика. – 2001. – Вип. 21. – С. 235–240.
19. Маркелов К.В. Самоактуализация журналиста (развитие профессиональной мотивации) / К.В. Маркелов // Вестник Московского университета. Серия 10. Журналистика. – 1994. – № 5. – С. 17–22.
20. Михайлин І.Л. Журналістська освіта і наука : підручник / І.Л. Михайлин. – Суми : Університетська книга, 2009. – 336 с.
21. Митина Л.М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях / Л.М. Митина // Вопросы психологии. – 1997. – № 4. – С. 45–48.
22. Моисеев В.А. Журналистика и журналисты / В.А. Моисеев. – К. : Дакор, 2002. – 402 с.
23. Москаленко А.З. Теорія журналістики : навчальний посібник / А.З. Москаленко. – К. : ЕксОб, 2002. – 334 с.
24. Основы творческой деятельности журналиста : учебник для студ. вузов по спец. “Журналистика” / [ред.-сост. С.Г. Корконосенко]. – СПб. : Знание, СПбИВЭСЭП, 2000. – 272 с.
25. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики : учебник / Е.П. Прохоров – М. : Аспект Пресс, 2003. – 367 с.
26. Современный словарь по педагогике / [сост. Е.С. Рапацевич]. – Минск : Современное слово, 2001. – 928 с.
27. Сосновская А.М. Журналист: личность и профессионал (психология идентичности) / А.М. Сосновская. – СПб. : Роза мира, 2005. – 206 с.
28. Чернова Ю.К. Профессиональная культура и формирование ее составляющих в процессе обучения / Ю.К. Чернова. – Москва-Тольятти : ТолПИ, 2000. – 230 с.
29. Шаповал Ю.Г. Феномен журналістики: проблеми теорії / Ю.Г. Шаповал. – Рівне : Роса, 2005. – 248 с.
30. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zmist.at.ua/index/aforizmi/0-4>.
31. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://translate.yandex.ua/translate?srv=yasea>.

ЖАБЕНКО О.В.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Правове регулювання підготовки й атестації наукових кадрів вищої кваліфікації визначає процедуру підготовки й наступного офіційного державного визнання наукової кваліфікації здобувача наукового ступеня і, відповідно, можливості виконання ним певних функцій, встановлених законодавством.

Законодавство України певним чином урегулює комплекс відносин, пов'язаних із підготовкою та атестацією наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, стимулює й охороняє права